

Надруковано: Ярошенко А. С. Теоретические основы формирования банками конкурентных преимуществ / А. С. Ярошенко // БИЗНЕС ИНФОРМ. – 2010. – № 10 (390).

УДК 336.717.061.2

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ БАНКАМИ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ

У статті розглянуто різні підходи до класифікації конкурентних переваг комерційних банків. Автором систематизовано трактування конкурентоспроможності в залежності від розуміння сутності даного поняття різними науковцями.

Ключові слова: конкурентні переваги, нецінові методи, цінові методи, переваги в ресурсах, переваги в умінні, конкурентоспроможність банку.

The article reviews various approaches to the classification of the competitive advantages of commercial banks. The author systematically interpretation competitiveness depends on understanding the essence of this concept by different scholars.

Keywords: competitive advantage, non-price methods, pricing methods, the advantages in resources, advantages in skill, competitiveness of the bank.

Актуальність проблеми. Велике значення на етапі розвитку та нестабільності банківської системи України набуває збільшення ефективності діяльності. Нові непередбачені умови світової фінансової кризи сприяли посиленню конкуренції між вітчизняними комерційними банками. Окрім них, на ринку банківських послуг з'являються небанківські фінансові установи, які надають схожі послуги та є сильними конкурентами.

Останнім часом, багато уваги приділяється банками диверсифікації спектру послуг та покращенню рівня обслуговування клієнтів. Це також робить конкурентне становище ще більш жорстким. Проте сутність конкуренції полягає не тільки в боротьбі, але й в розумному співробітництві з конкурентами. Для завоювання лідируючих позицій у своєму секторі та підвищенні ефективності діяльності банківський менеджмент та персонал повинні володіти інформацією щодо видів конкурентних переваг, а також конкурентоспроможності.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблеми банківської конкуренції, оцінки рівня конкурентоспроможності комерційних банків, класифікації конкурентних переваг знайшли своє відображення у численних працях вітчизняних (Я.Базилук, Г.Голобокова,

Т.Клименко, Л.Піддубна, С.Нечаєв, В.Дехтярева, В.Лобанів, В.Павлова) та закордонних науковців (Т.Ахмадалієв, Г.Бобровников,, В.Золотогоров, А.Клебанов, Ф.Котлера, А.Мовсесян, М.Портер, Ю. Уткін, Р.Фатхутдинов, А.Юданов).

Мета роботи – детермінація та класифікація конкурентних переваг суб'єктів господарювання за основними ознаками.

Виклад основного матеріалу дослідження. Останні події світової фінансової кризи наклали суттєвий негативний відбиток на звичний процес діяльності банківських установ України. У таких умовах методи конкурентної боротьби та види конкурентних переваг значно варіюються з огляду на жорстоку конкуренцію на ринку банківських послуг.

Параметри та характеристики продукту або послуги, які створюють для банку певні переваги над конкурентами, є конкурентними перевагами [1]. Класифікувати їх можна за різними параметрами. Найчастіше дослідники виділяють цінові та нецінові конкурентні переваги комерційних банків. Так, до факторів цінових конкурентних переваг відносять:

- ціну банківського продукту,
- умови його оплати,
- витрати, пов'язані з експлуатацією та використанням продукту.

В сучасних умовах кризового становища банки активно використовували дані методи конкурентних переваг. Так, з метою залучення грошових ресурсів клієнтів як основного джерела поповнення ліквідності середня відсоткова ставка за депозитами у національній валюті зросла до 20,3% (з 16,4%) [2]. Подальше збільшення ставки стає вже економічно необґрунтованим, а отже використання цінових конкурентних переваг виявилось обмеженим.

У таких умовах банки почали активно застосовувати нецінові методи конкурентної боротьби. Серед основних факторів нецінових конкурентних переваг відзначимо наступні:

- якість банківських послуг;
- організаційно-комерційні умови;
- пропозиція вигідних умов депозитних або кредитних угод з банком. Наприклад, під час кризи банки пропонували короткострокові депозити терміном до одного місяця з можливістю подовження строку;
- імідж банку.

Необхідно говорити про взаємозв'язок між ціновими та неціновими факторами конкурентних переваг, оскільки банківський продукт володіє двома основними характеристиками: вартість та споживча вартість. Ціна є грошовим еквівалентом вартості продукту на ринку, а якість послуги банку обумовлює споживчу вартість.

Розглянемо фактори конкурентних переваг суб'єктів господарювання. Як уже зазначалося, існує багато точок зору на їх класифікацію. Деякі дослідники розділяють конкурентні переваги залежно від стадій життєвого циклу, методів конкурентної боротьби, інші пов'язують їх з факторами виробництва та ін. (табл. 1). На нашу думку, серед всього різноманіття найбільш релевантними є ціна та якість, які в комплексі формують сукупність інших взаємообумовлених чинників.

Таблиця 1

Систематизація науково-методичних підходів до класифікації конкурентних переваг

<i>Автор, джерело</i>	<i>Види конкурентних переваг</i>
Т.Клименко, Г.Голобокова	Цінові; нецінові
М.Портер	Людські ресурси; фізичні ресурси; знання; грошові ресурси; інфраструктура
Г.Бобровников, А.Клебанов	Суб'єктивні (психологічні та особисті), об'єктивні (залежать від виробника)
Г.Бобровников, Л.Піддубна	Ендогенні, екзогенні
С.Нечаєв, В.Дехтярева, В.Лобанів	Фактори, які виникають в процесі розробки і виробництва товару (технічний рівень, якість); фактори, які впливають на реалізацію товару на ринку
Т.Ахмадалієв	Якість продукту; ринкові вимоги; організаційні фактори (реклама, гарантії, доставка)
В.Золотогоров	Висока якість; орієнтованість на клієнта; інноваційність; надійність; енергоємність; сервісне обслуговування, реклама, упаковка
Б.Райзберг, Л.Лозовський, О.Стародубцева	Якість (включаючи технічний рівень та споживчі властивості); ціна; гарантійний сервіс, реклама, ситуація на ринку та ін.
Я.Базилюк	Технічний рівень продукції; відповідність вимогам покупців; маркетинг та реклама; відповідність стандартам; сервіс та гарантія; ціна та умови платежу; актуальність товару на ринку; макроекономічна ситуація
В.Павлова	Структурні; ресурсні; технічні; управлінські; ринкові; ефективність діяльності.
В.Золотогоров	Економічні; організаційні; технічні
В.Бурр	Специфічні ресурси; динамічні здібності суб'єкта господарювання
Інститут економіки і підприємництва НАН	Ресурсні та технологічні; загальні та спеціалізовані
М.Маракулін	Ресурсні; технологічні; інноваційні; глобальні; культурні

Р.Фатхутдинов	Стратегічні; тактичні
Н.Яшин	Внутрішні (потенціал самої бізнес-структури); зовнішні (формальні правила діяльності ринкових агентів, характеристики ринку та ін.)

Так, в контексті банку доцільним вбачається поділ на переваги в ресурсах та переваги в умінні (рис.1).

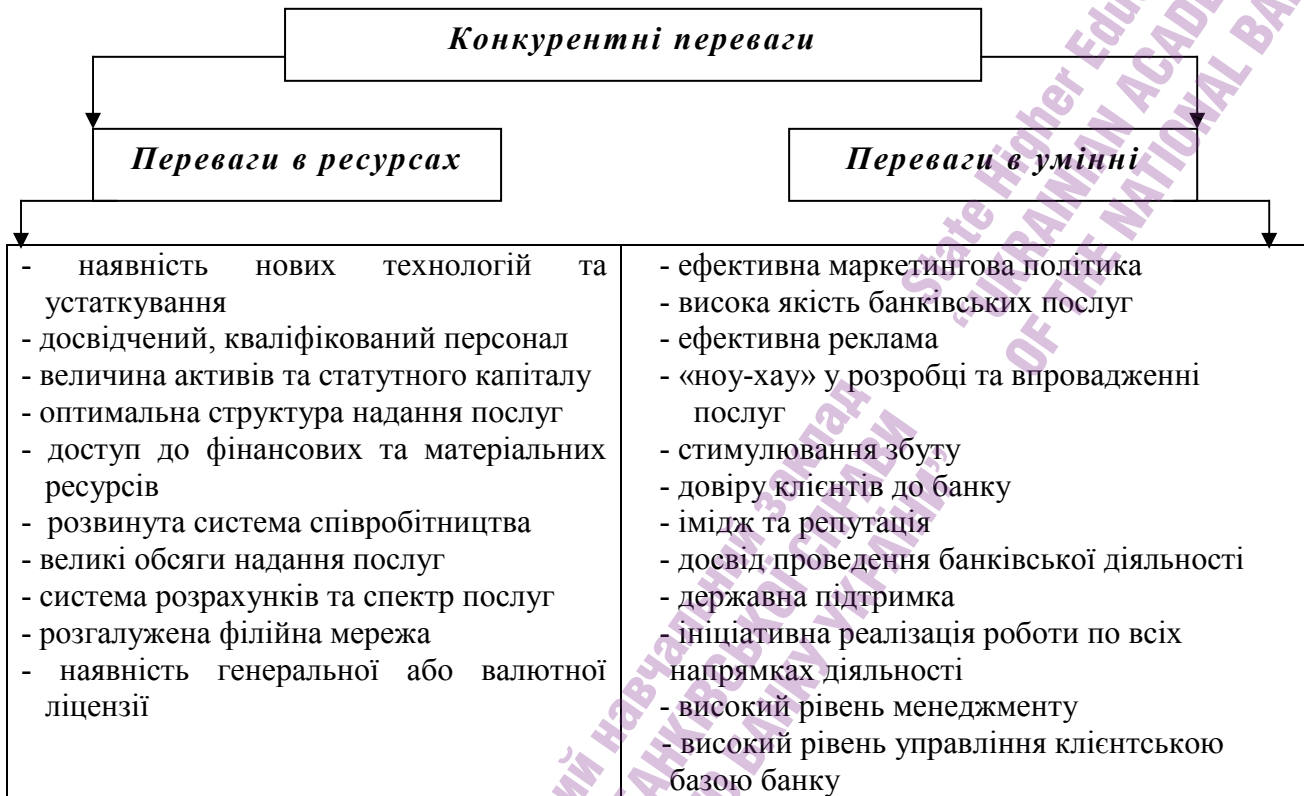
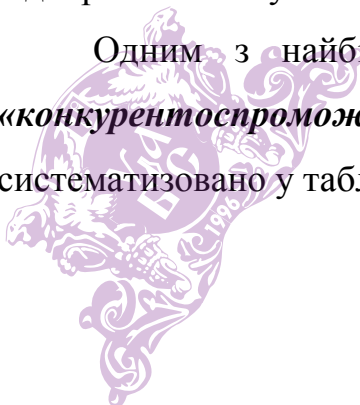

Рис. 1. Види конкурентних переваг банків (складено автором на основі [1, 3-5])

Слід зауважити, що для досягнення успіху в своєму секторі діяльності суб'єкту господарювання необов'язково володіти всіма конкурентними перевагами. Наявність конкурентних переваг у суб'єкта господарювання визначає його конкурентоспроможність, яка є однією з найважливіших характеристик, в якій відображається сутність конкуренції.

Одним з найбільш дискусійних питань є з'ясування сутності поняття «конкурентоспроможність». Підходи до розуміння сутності досліджуваної категорії систематизовано у табл. 2.

Систематизація науково-методичних підходів
до розуміння сутності конкурентоспроможності

<i>Автор, джерело</i>	<i>Трактування конкурентоспроможності</i>
<i>Конкурентоспроможність як характеристика здатності виробляти конкурентоспроможний продукт</i>	
М.Эрлих и Дж.Хайн	Здатність суб'єкта господарювання або країни продавати свої товари або послуги
С.Покропивний	Здатність об'єкту задовольняти певну потребу в порівнянні з аналогічними об'єктами даного ринку.
Р.Фатхутдінов	Властивість об'єкту, що характеризується ступенем реального або потенційного задоволення ним конкретної потреби в порівнянні з аналогічними об'єктами, що представлені на даному ринку
Є.Ясин, А.Яковлев	Здатність продавати товари та послуги за ринковими цінами з нормальним рівнем прибутку
<i>Конкурентоспроможність як характеристика переваги над конкурентами, місця у суперництві</i>	
М.Гальвановський	Володіє властивостями, які створюють переваги для суб'єктів господарської діяльності
А.Градов	Порівняльна перевага суб'єкта господарювання по відношенню до інших ринкових агентів даної галузі всередині країни та за її межами
Б.Губський	Здатність суб'єкту конкурентної боротьби протистояти міжнародній конкуренції на внутрішньому ринку та ринках інших країн. Це можливість виграшу в суперництві
В.Золотогоров	Наявність у суб'єкта господарювання переваг (економічних, технічних, організаційних) перед конкурентами, які забезпечують зниження витрат, підвищення якості, можливість оновлення, розширення виробництва, стійку частку ринку і, відповідно, можливість отримувати більш високі доходи
М.Мескон, М.Альберт, Ф.Хедоурі	Ситуація, коли суб'єкт господарювання, який володіє вираженою компетентністю, тобто робить краще, ніж його конкуренти, що дозволяє йому приваблювати клієнтів
<i>Конкурентоспроможність як характеристика ефективності функціонування ринкових суб'єктів</i>	
І.Бланк	Система оцінних характеристик господарчої діяльності, що впливають на результати суперництва з іншими суб'єктами господарювання на ринку
Ю.Іванов	Здатність до ефективного використання внутрішнього потенціалу суб'єкта господарювання, що передбачає утримання існуючих та розробку нових конкурентних переваг з метою успішного ведення конкурентної боротьби
П.Зав'ялов	Можливість господарської діяльності та її практичної прибуткової реалізації в умовах конкурентного ринку
І.Зулькарпаєв, Л.Льясова	Поточний стан суб'єкта господарювання на ринку, в першу чергу, частка ринку та тенденції до її зміни
В.Литвиненко	Характеристика, що визначає стійкість суб'єкта господарювання, його спроможність зберігати своє становище на ринку або розширювати зайняту частку ринку
В.Мисаков	Спроможність здійснювати прибуткову діяльність в умовах конкурентного

	ринку
Л.Піддубний, А.Піддубна	Інтегрована властивість економічної системи, яка зумовлює реалізацію мети та досягнення результатів функціонування, необхідних і достатніх для активного позиціонування системи в конкурентному середовищі
С.Тимофієва	Здатність господарських одиниць до ефективного функціонування на ринку, заснованого на пропозиції товарів, що відповідають запитам і перевагам покупців за якістю, кількістю і асортиментом у необхідні терміни і на більш вигідних у порівнянні з конкурентами умовах
А.Юданов	Здатність суб'єкта господарювання виробляти та реалізовувати продукцію. Конкурентоспроможність залежить від загальної ефективності діяльності бізнес-структури та визначається досконалістю використання її ресурсів

Ряд авторів [6-11] виокремлює такі **основні аспекти визначення категорії «конкурентоспроможність»:**

- властивість об'єкту, що характеризується здатністю задовольняти конкретні потреби споживачів;
- похідна боротьби та конкуренції;
- порівняння з діяльністю і продукцією інших суб'єктів господарювання та оцінка зовнішніми суб'єктами;
- наявність тісного зв'язку з якісними характеристиками діяльності ринкового суб'єкту;
- перевага об'єкту над конкурентами.

Висновки. Оскільки конкурентні позиції суб'єктів господарювання на ринку визначають їх конкурентні переваги, то в результаті аналізу класифікацій, запропонованих вітчизняними та світовими науковцями, нами було систематизовано науково-методичні підходи до розподілу видів можливих конкурентних переваг. Серед основних класифікацій слід зазначити розподіл на цінові й нецінові, ендогенні й екзогенні та розподіл за видами ресурсів економічних агентів (людські ресурси; фізичні ресурси; знання; грошові ресурси; інфраструктура). Визначальними факторами конкурентних переваг є ціна та якість банківських продуктів. В умовах широкого вибору та конкуренції тільки вартість послуг не є достатнім стимулом для клієнтів – необхідно застосовувати всі можливі конкурентні переваги банку для отримання лідируючої позиції на ринку.

Трактування науковців категорії «конкурентоспроможність» автором згруповано в залежності від його тлумачення як характеристики здатності виробляти

конкурентоспроможний продукт, як переваги над конкурентами, місця у суперництві та як категорії ефективності функціонування ринкових суб'єктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Козьменко С. М. Стратегічний менеджмент банку: навчальний посібник / С. М. Козьменко, Ф. І. Шпиг, І. В. Волошко. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2003. – 752 с.
2. Корнилюк Р. Рейтинг надійності банківських вкладів / Р. Корнилюк, Є. Шпитко [Електронний ресурс] / Економічна правда. – 2009. – 06.11. 2009 р. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/publications/4af3e780ef277/>
3. Банковское дело: ученик / ред. Г. Г. Коробова. – изд. с изм. – М. : Экономистъ, 2006. – 766 с.
4. Кравченко О. Сучасні тенденції розвитку маркетингу банківських послуг [Електронний ресурс] / Обрій ПІБ, Газета АКБ Промінвестбанк, Центральної Ради профспілки працівників Промінвестбанку, Партії національно-економічного розвитку України.. 2005. – № 51 (264). – Режим доступу : http://www.obriy.pib.com.ua/2005/51_05/02.shtml
5. Сметанкин А.С. Основные направления развития конкурентной стратегии кредитных организаций [Электронный ресурс] // Труды МЭЛИ : электронный журнал. – 2007. – № 3 (1). – Режим доступа : http://www.meli.ru/e-magazine/vipusk_3/32_3v_smetankin.doc
6. Швец Ю. Сравнительный анализ определений конкуренции, конкурентоспособности и качества / Ю. Швец // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Экономика». – Том 20 (59). – 2007. - № 1. – С. 247 – 251.
7. Шигапова З. Определение конкурентоспособности предприятия / З. Шигапова // Социально-экономические и технические системы. – 2008. - № 1. – с. 25 – 30
8. Прахова Т. Понятие и сущность конкурентоспособности / Т. Прахова // Сборник научных трудов СевКавГТУ. Серия «Экономика». – 2005. - № 2. – С. 48 – 52.

9. Рац О. Ефективність функціонування підприємства як основа формування його конкурентоспроможності / О. Рац // Економічний простір. – 2009. - № 23 / 2. – С. 273 – 281.
10. Спиридонов И. А. Международная конкуренция и пути повышения конкурентоспособности экономики России : учеб. Пособие / И. А. Спиридонов. – М. : Инфра, 1997. – 170 с.
11. Хамініч С. Конкурентоспроможність національної економіки : особливості, пріоритети та проблеми / С. Хамініч // Економіка та управління національним господарством. – 2007. - № 4 (70). – С. 20 - 25.

State Higher Educational Institution
“UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE”

Державний вищий навчальний заклад
“УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”

